

PROBLÉM „ODRAKOUŠTĚNÍ“ A ROLE ČESTNÉHO SOUDU MAFFIE

V příběhu Maffie byl, a to alespoň v prvních letech existence Československa, zakódován nejen romantizující příběh domácího protirakouského odboje, ale také výrazný morální kredit, jenž byl respektován velkou částí české veřejnosti. Tato skutečnost se mimo jiné odrážela i v ustavení a krátkém působení tzv. čestného soudu Maffie v letech 1918–1919.²⁶ Koncem listopadu 1918 obvinil hudební kritik Zdeněk Nejedlý na stránkách časopisu *Smetana* houslistu, hudebního skladatele a zakladatele Českého kvarteta Josefa Suka, že „ve chvílích největšího utrpení národa přijímal od rakouské vlády spolu s klerikálními a německými zrádci české věci rakouské řády“, a dodával: „Pro takovou osobnost není v tomto ovzduší místa, i kdyby se nyní sebe více zdobila trikolorou.“²⁷ Na Nejedlého slova reagovaly vzápětí *Národní listy* článkem „Nepovolané hrdinství“, v němž Sukovu vinu rozhodně odmítly.²⁸ Nejedlý pak v odpovědi otištěné na stránkách *Českého slova* své obvinění rozšířil na celé kvarteto.²⁹

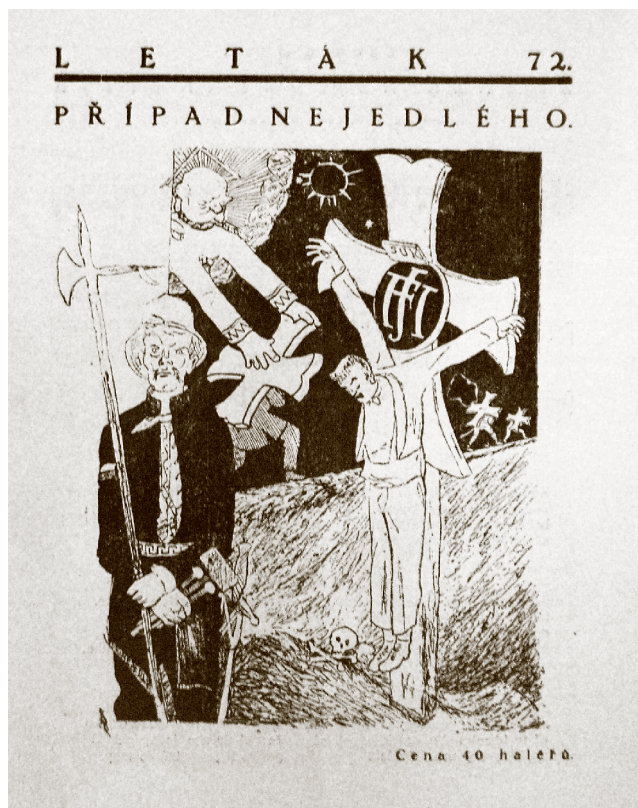
Sukovi kolegové Karel Hoffmann, Jiří Herold a Ladislav Zelenka se s žádostí o posouzení celé kauzy obrátili na členy Maffie, jež si „zvolili za své soudce jako lidi mravně autoritativní a nestranné“. Požádali je o posouzení, zda bylo jejich jednání takové, aby měl Nejedlý právo psát, že nemají „místa v ovzduší české hudby“, a mohl je jmenovat zároveň s „německými zrádci české věci“. Současně upozornili na mnohaletou „soustavnou štvanici“ realizovanou Nejedlým a jeho žáky a stoupenci vůči Sukovi, a v replice na uvedená obvinění konstatovali: „Řády z Vídně sice nepršely, ale přece málokdo z těch, kteří pro Rakousko byli nuceni pracovati ať vojensky, ať občansky, ubránili se štěstí nějakého efemerního plíšku.“

26 S myšlenkou na využití instituce čestného soudu se můžeme setkat již před vypuknutím první světové války v souvislosti s tzv. Švihovou aférou. V období od května do července roku 1914 se představitelé politických stran sdružených v rámci Národní rady české dohodli na ustavení čestného soudu, který by působil při této organizaci. Do jeho kompetence měla mimo jiné spadat rozhodnutí „o urážkách na cti ve smyslu trestního zákona, jež byly spáchány v zápasech našeho veřejného života, a to na požádání některé ze zúčastněných stran, pokud věc nebyla konečně vyřízena trestním soudem“. NA, f. Národní rada česká, k. 17, inv. č. 70, Čestný soud Národní rady české.

27 ZDENĚK NEJEDLÝ, Josefa Suka „Zráni“, *Smetana: hudební list*, 29. listopadu 1918, č. 1, s. 9–10.

28 Denní zprávy: Nepovolané hrdinství, *Národní listy*, 4. prosince 1918, č. 148, s. 3.

29 Z. NEJEDLÝ, České kvarteto za války, *České slovo*, 15. prosince 1918, č. 55, s. 5.

OBR. 16

Karikatura „Případ Nejedlého“: V popředí stojí Z. Nejedlý s halapartnou, kladivem a hřeby, jimiž přibíl na kříž J. Suka. V pozadí císař František Josef I. (jeho iniciály FJI nalezneme i na Sukově kříži) klade na záda kolemjdoucích postav vyznamenání, symbolizující pomyslň kříž, jenž musí nésti svým dalším životem.

Výčet držitelů rakouských vyznamenání z řad členů české umělecké obce zároveň rozšířili o jména malířů Maxe Švabinského, Františka Kysely a Joža Úprky. Na své umělecké působení v letech 1914–1918 pak, na rozdíl od Nejedlého, nabízeli pohled, který korespondoval se zážitky a vnímáním reality celé řady jejich spoluobčanů: „Tolik je jisto, že za ony koncerty nám nevděčilo bývalé Rakousko, ale množství měst a městeček v Čechách a na Moravě, kam by komorní hudba jinak sotva vnikla a kde nás vítali jako nositele hudební kultury. [...] Uchrániti se od vojenské služby

a zachovat svoji další činnost považovali jsme za svoji důležitější vlasteneckou povinnost nežli dáti se voditi do fronty, nebo dovoliti tehdejším držitelům moci, aby nějak jinak způsobili náš rozvrat. Prof. Nejedlý v tom vidí, že jsme dali přednost ‚chvilkovému‘ prospěchu před uplatněním své národní hrdosti. My proti tomu neviděli národní hrdost v zaslepeném boji proti překážkám tehdy nepřemožitelným a nevidíme také jen ‚chvilkový prospěch‘ české kultury v možnosti své další činnosti.“³⁰

Čestný soud Maffie tvořený Bohuslavem Frantou, Josefem Janem Fričem, Antonínem Hajnem, Jaroslavem Kvapilem, Josefem Svatoplukem Macharem, Josefem Scheinerem, Přemyslem Šámalem a Bedřichem Štěpánkem souhlasil se způsobem, kterým se České kvarteto hájilo. Zároveň upozornil, že seznam uvedených osob, které byly oceněny nebo navrhovány k ocenění rakouskými řády, je podstatně delší. Nescházeli mezi nimi ani někteří muži spjatí v obecném povědomí s protirakouským kurzem, jako například Alois Jirásek či Jaroslav Kvapil. Nejedlého útok byl označen za nepřiměřený a bylo konstatováno, že se jedná o krok vyvolaný především jeho osobní animozitou.³¹ Rozhodnutí bylo vzápětí zveřejněno v denním tisku.³²

V české historiografii je pohříchu zvykem vykládat Sukovu aféru pouze z hlediska sporu mezi dvěma osobnostmi českého hudebního světa.³³ Její význam však byl ve společenském ovzduší přelomu let 1918 a 1919 výrazně hlubší a roli střetu obou hlavních protagonistů daleko překračoval. Tuto skutečnost si členové čestného soudu Maffie s největší pravděpodobností plně uvědomovali. Zmíněný přesah nalézáme v Nejedlého argumentaci, že „nikdo z našich českých lidí nedostal v době persekuce rakouský řád bez zásluhy“, jímž vznesenou obžalobu zdůvodňoval. Výrok konstatující, že první polovina roku 1918 již nebyla dobou, „kdy řády z Vídně prostě přšely na vynikající naše osobnosti bez jich přičinění“,³⁴ nebyl zcela pravdivý. Pomineme-li řadu ať již dříve či později obdobně oceněných občanů, nelze přinejmenším bez povšimnutí přejít další osoby vyznamenané společně se Sukem.

30 LAPNP, f. Jan Josef Frič, část Doklady k Maffii, Čestný soud 2 – Žádost o čestný soud.

31 Tamtéž, Čestný soud 13 – Rozhodnutí čestného soudu Maffie, 26. ledna 1919.

32 Viz např. Spor z hudebního světa před soudem národním, *Národní listy*, 30. ledna 1919, č. 26, s. 5; Čestný soud Maffie ve věci Českého kvarteta, *Národní politika*, 30. ledna 1919, č. 29, s. 4; Josef Suk prof. Nejedlým obviněn z rakušáctví, Maffií očištěn, *Venkov*, 30. ledna 1919, č. 26, s. 2.

33 Nejnověji viz EVA PAULOVÁ, Čestný soud Maffie ve věci obvinění Josefa Suka a dalších členů Českého kvarteta Zdeňkem Nejedlým ve světle dokumentů z pozůstalosti Jana Josefa Friče, *Opus musicum* 49, 2017, č. 6, s. 40–61. Srov. JIŘÍ KŘEŠTAN, *Zdeňk Nejedlý. Politik a vědec v osamění*, Praha – Litomyšl: Paseka, 2012, s. 142–145; TÝŽ, Závistivý zeměplaz? Zdeňk Nejedlý, Sukova aféra a případ Talichův, in: Jan Randák – Petr Koura (eds.), *Hrdinství a zbabělost v české politické kultuře 19. a 20. století. Výběr z příspěvků ze stejnojmenné konference, která proběhla ve dnech 25.–27. října 2006*, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy – Dokořán, 2008, s. 316–322.

34 Z. NEJEDLÝ, České kvarteto za války, *České slovo*, 15. prosince 1918, č. 55, s. 5.